

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
Львівське регіональне відділення

Програма підготовки та підвищення рівня
кваліфікації працівників апаратів місцевих та
апеляційних судів на семінарі
“Цифровізація правосуддя та застосування
технологій штучного інтелекту в судах”

6 березня 2025 року

Технології штучного інтелекту: майбутні перспективи та ризики для судової гілки влади

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Пов'язані поняття

1. Доступ до правосуддя
2. Незалежність, неупередженість, об'єктивність суду
3. Цифрова компетентність
4. Принцип заборони зловживання процесуальними правами
5. Принцип процесуальної економії
6. Єдність судової практики,
7. Принцип правової визначеності
8. Мотивованість судового рішення
9. Етика
10. Довіра до суду

Navigating AI in the Judiciary: New Guidelines for Judges and Their Chambers

https://thesedonaconference.org/sites/default/files/publications/NavigatingAIintheJudiciary_PDF_021925_2.pdf

Застосування штучного інтелекту в судочинстві: нові настанови для суддів і їхніх канцелярій, розроблені Робочою групою з питань штучного інтелекту та судів, яка є частиною Робочої групи Американської асоціації адвокатів (АВА)

|

Незважаючи на те, що ШІ та GenAI можуть бути цінними помічниками у виконанні певних судових функцій, судді залишаються одноосібно відповідальними за свої рішення та мають підтримувати навички розуміння і належного використання цих інструментів.

Коли вони отримують інформацію, аналіз або поради від інструментів AI або GenAI, вони ризикують покладатися на позасудову інформацію та впливи, які сторони не мали можливості розглянути чи спростувати.

Navigating AI in the Judiciary: New Guidelines for Judges and Their Chambers

https://thesedonaconference.org/sites/default/files/publications/NavigatingAIintheJudiciary_PDF_021925_2.pdf

Обіцянка GenAI підвищити продуктивність і вдосконалити відправлення правосуддя має бути збалансована з цими основними принципами. Надмірна залежність від штучного інтелекту або GenAI підриває важливе людське судження, яке лежить в основі прийняття судових рішень. Оскільки технології продовжують розвиватися, ми повинні залишатися пильними, щоб ШІ служив інструментом для посилення, а не заміни їхніх основних судових обов'язків.

II

Конфіденційну інформацію або інформацію, яка дозволяє ідентифікувати особу, дані про здоров'я чи іншу інформацію не слід використовувати в будь-яких підказках або запитах, якщо користувач не впевнений, що інструмент GenAI, який використовується, гарантує, що інформація буде оброблятися в конфіденційний спосіб.

Для всіх інструментів GenAI користувачі повинні звертати увагу на налаштування інструментів, розглядаючи, чи є вагомими причини зберігати, вимикати чи видаляти історію підказок після кожного сеансу.

Navigating AI in the Judiciary: New Guidelines for Judges and Their Chambers

https://thesedonaconference.org/sites/default/files/publications/NavigatingAIintheJudiciary_PDF_021925_2.pdf

III

- **GenAI для аналізу:**
 - Пошук, узагальнення показань, доказів.
 - Створення графіків подій.
 - Виявлення помилок у юридичних документах.
- **GenAI для організації:**
 - Редагування, вчитка, перевірка граматики.
 - Створення стандартних судових повідомлень.
 - Планування судових засідань, керування календарем.
 - Дослідження часу та робочого навантаження.
- **GenAI для допомоги:**
 - Неофіційний переклад.
 - Покращення доступності судових послуг.

ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ У ПИТАННЯХ ІНТЕГРАЦІЇ ШІ ДО СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ

1. Відкритість даних (доступ до публічної інформації)
2. Відкритість та структурованість законодавства
3. Відкритість доступу до всіх судових рішень (судової практики)

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3938895-ukraina-posila-trete-misce-v-evropi-za-rivnem-vidkритosti-danih.html>

Навіть попри повномасштабну війну, цифрова держава третій рік поспіль входить до топ-3 країн європейського рейтингу Open Data Maturity. Рейтинг показує, наскільки ефективно країна управляє, розвиває та використовує відкриті дані. У дослідженні взяли участь 34 країни: першість отримала Франція, а друге місце посіла Польща.

Цьогоріч рівень зрілості відкритих даних в Україні становить 97 %, коли середній показник у Європі – 83 %. А з 2020 року ми піднялися в рейтингу з 17-го місця на 3-тє.

Олексій Мінаков. ChatGPT: ваш особистий асистент у роботі, навчанні та житті

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/chatgpt-your-personal-assistant-for-work-study-and-life>

Курс для тих, хто хоче розумно та ефективно використовувати штучний інтелект. На прикладі ChatGPT показано загальні принципи роботи із ШІ-інструментами

1. практичні кейси використання ChatGPT у світі та Україні
2. принципи та підходи до формулювання запитів у ChatGPT для отримання найкращих результатів
3. особливості використання ChatGPT як творчого партнера для пошуку ідей, редагування текстів і роботи з візуальним контентом
4. ChatGPT як асистента для аналізу даних
5. ChatGPT як помічника для учнів і викладачів у контексті освіти
6. ChatGPT в побуті та для особистих справ
7. розуміння безпечного використання ChatGPT: які дані не можна вводити в ШІ-сервіс, можливі упередження, важливість критичного мислення, здорового глузду та перевірки згенерованих порад.

Фільм "Штучне правосуддя" ("Artificial Justice")

У фільмі розглядається впровадження штучного інтелекту в судову систему Іспанії.

Сюжет розгортається у недалекому майбутньому, де уряд планує замінити суддів програмним забезпеченням на основі ШІ шляхом змін до Конституції, обіцяючи автоматизувати та деполітизувати судову систему.

Фільм досліджує етичні дилеми та ризики, пов'язані з впровадженням ШІ в судову систему, піднімаючи питання про межі технологій у сфері правосуддя.

<https://www.youtube.com/watch?v=bdPVFeTcZ88>

Майже 69% українців не довіряють Верховному Суду

<https://dejure.foundation/skilky-ukrayincziv-ne-doviryaye-verhovnomu-sudu>

Результати всеукраїнського опитування, проведеного КМІС спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва на замовлення Фондації DEJURE

27,1% опитаних відповіли, що зовсім не довіряють Верховному Суду,

41,5% – скоріше не довіряють, ніж навпаки.

22,6% – більше довіряють, ніж ні

3,7% - повністю довіряє найвищій судовій інстанції.

Найвагомішими причинами, які впливають на недовіру до судової системи, українці вважають:

поширеність корупції серед суддів (69.9%)

залежність суддів від політиків, олігархів (50.4%)

недостатня добросовісність суддів (44.4%)

погана якість законів, які змушені застосовувати суди (22.8%)

Застосунки, які створені на базі ШІ та можуть бути використані у процесі реалізації особою права на доступ до суду та у процесі діяльності судової гілки влади

<https://openai.com/chatgpt>

<https://gemini.google.com/app?hl=uk>

<https://copilot.microsoft.com>

<https://claude.ai/new>

<https://felo.ai/search>

<https://www.perplexity.ai>

<https://poe.com>

<https://x.com/i/grok>

<https://chat.deepseek.com/>

ODR (Online Dispute Resolution)

Автоматизоване онлайн-врегулювання спорів: використання цифрових технологій для вирішення конфліктів без необхідності фізичної присутності сторін: медіація та арбітраж при вирішенні спорів у сфері захисті прав споживачів, трудових прав і навіть в судових процедурах.

Основні характеристики ODR:

1. **Автоматизованість** – частина процесів може виконуватися ШІ.
2. **Доступність** – учасники можуть брати участь у врегулюванні з будь-якого місця.
3. **Швидкість** – рішення приймаються оперативніше, ніж у традиційних судах.
4. **Зниження витрат** – менші витрати на судові збори, адвокатів та поїздки.
5. **Конфіденційність** – забезпечує вищий рівень приватності ніж судові засідання.

Європейський Союз, наприклад, має спеціальну платформу ODR для споживачів (Регламент (ЄС) № 524/2013 Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2013 року про онлайн-розв'язання споживчих спорів).

Лариса КОВАЛЕНКО, Михайло СОЛОНІНКА. Використання штучного інтелекту при оформленні адміністративного акта: переваги та ризики
https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf

У процесі оформлення адміністративного акта ШІ дозволяє:

1. **Автоматизувати прийняття рішень** у стандартних справах, які мають чітко визначені правові норми та алгоритми вирішення
2. **Удосконалювати мотивувальну частину рішення** шляхом аналізу правових норм та судової практики
3. **Здійснити перевірку актів на помилки:** виправлення граматичних, стилістичних, юридичних та арифметичних неточностей.

Сергій Козьяков. Чи може впровадження штучного інтелекту стати частиною судової реформи?
<https://zn.ua/ukr/reforms/chi-mozhe-vprovadzhenja-shtuchnoho-intelektu-stati-chastinoju-sudovoji-reformi.html>

- 1. Автоматизація рутинних завдань** – ШІ спрощує роботу суддів та їхніх помічників, зокрема шляхом автоматизованого розподілу судових справ, анонімізації судових рішень та створення стенограм судових засідань.
- 2. Пошук і аналіз судової практики** – використання ШІ для швидкого пошуку релевантних рішень у базах даних, зокрема у Базі правових позицій Верховного Суду, яка вже інтегрує ШІ для ефективнішого опрацювання судових документів.
- 3. Юридичний переклад** – у Верховному Суді працює спеціалізований ШІ-перекладач, який забезпечує коректний переклад рішень ЄСПЛ, враховуючи специфіку юридичної термінології.
- 4. Допомога у прогнозуванні та прийнятті рішень** – у світовій практиці розвиваються алгоритми ШІ для прогнозування результатів судових процесів та аналізу великих обсягів даних, що може бути застосовано і в Україні.
- 5. Зменшення навантаження на суддів** – технології ШІ допомагають у розв'язанні проблеми перевантаження суддів, що критично важливо в умовах кадрового дефіциту.

Що таке ШІ на практиці

1. Джерело інформації
2. Джерело ідей
3. Джерело критичних зауважень
4. Перекладач
5. Літредактор
6. Автор первинного «деперсоніфікованого» документа

Що таке ШІ у роботі юриста

Це виключно помічник, що:

1. потребує навчання та звикання,
2. не зробить краще за користувача,
3. працює у режимі «правок», а не «рецензування»,
4. має більше часу, креативності, легко знаходить матеріал, знає всі мови,
5. робить помилки за своєї багатofункціональності,
6. має різні настрої (режими працездатності),
7. схожий на талановитого, але лінивого друга-студента,
8. вимагає перепереверки власної роботи (самостійно або за допомогою іншого ШІ),
9. краще працює із завантаженими документами.

PROMPT

1. Привітання
2. Інформування про особу користувача (професію, уподобання)
3. Інформування про кінцеву ціль/мету прохання
4. Інформування про проміжне завдання
5. (за необхідності) надіслання зразків
6. Інформування про якість та обсяг очікуваного результату
7. Прохання перепроверити

Найважливіші події 2024 року

1. Висловлення позиції Верховного Суду стосовно використання ШІ учасниками судового процесу (ухвала Судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів Касаційного господарського суду від 08.02.2024 у справі № 925/200/22 ([посилання](#))).
2. Висловлення позиції З'їзду суддів України стосовно використання ШІ суддями (Кодекс суддівської етики від 18.09.2024 ([посилання](#))).
3. Затвердження Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація правників України» та внесення 26.12.2024 Національним агентством кваліфікацій Професійного стандарту «Суддя» до Реєстру кваліфікацій ([посилання](#))).

Кодекс суддівської етики (стаття 16)

Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

1. не впливає на незалежність та неупередженість судді,
2. не стосується оцінки доказів,
3. не стосується процесу ухвалення рішень,
4. не порушує вимог законодавства.

Закон України “Про адміністративну процедуру”

Стаття 69. Прийняття рішення у справі

1. За результатами розгляду справи адміністративний орган у межах своїх повноважень приймає адміністративний акт.
2. Якщо рішення у справі може бути прийнято на підставі електронних документів у машинозчитувальному форматі та/або даних національних електронних інформаційних ресурсів, адміністративний акт може бути прийнято **в автоматичному режимі** у випадках, передбачених законом.

Protecting human rights in a world of Artificial Intelligence, algorithms and big data

31 січня 2025 з нагоди початку року у роботі ЄСПЛ відбувся семінар на тему «Захист прав людини у світі штучного інтелекту, алгоритмів і великих даних».

Темами першої сесії були «Рада Європи/Європейські стандарти штучного інтелекту: створення ситуації та свобода слова в епоху штучного інтелекту».

На другій сесії розглядалися теми: «Штучний інтелект і право на справедливий суд» та «Вирішення проблеми потенційної дискримінації у сфері штучного інтелекту».

Програма: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/programme-seminar-jy-20250131-eng>

Аналітична довідка: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/seminar-background-paper-2025-eng>

Відео заходу: <https://vodmanager.coe.int/cedh/webcast/cedh/2025-01-31-1/en>

Приклади практичного застосування ШІ

1. Пошук інформації у великих текстах документів (іноземна мова)
2. Підготовка релізів судових рішень
3. Підготовка проєктів окремих думок
4. Пошук критичних зауважень до оформлення проєктів документів
5. Пошук критичних зауважень до тексту проєктів документів
6. Підбір практики КСУ, ВП ВС, ЄСПЛ тощо
7. Підбір наукових підходів до теоретичних питань права

Запитання для обговорення

1. Чи використовується сьогодні штучний інтелект у діяльності судів?
2. Чи потребуватиме офіційне залучення штучного інтелекту до правосуддя внесення змін до Конституції України?
3. Які професії у зоні найбільшого ризику (суддя, помічник, секретар, працівник апарату)?
4. Чи потребуватиме офіційне залучення штучного інтелекту до правосуддя маркування відповідного судового рішення?
5. Чи зберігається приватність якщо суддя передає для запитання штучному інтелекту інформацію з конкретної справи?
6. Хто (суддя чи ШІ) складає первинний проєкт документу, а хто здійснює його перевірку?
7. Хто буде вирішувати спори між різними штучними інтелектами?

Основні завдання, які зможе виконувати у майбутньому ШІ

1. Здійснювати підбірку для судді та перевіряти релевантність і чинність законодавства, яке наведене стороною у поданому процесуальному документі, в т.ч. на предмет редакції відповідного акта на момент виникнення спірних правовідносин
2. Здійснювати підбірку для судді та перевіряти релевантність і «чинність» практики ВС (наявність ініціатив ВС для відступу), яка наведена стороною у поданому процесуальному документі
3. Підтверджувати відсутність практики ВС стосовно конкретного спору/правовідносин та, зокрема, за її відсутності здійснювати підбірку релевантної практики ЄСПЛ
4. Навчившись на офіційних перекладах Мінюсту рішень ЄСПЛ, здійснити переклад всіх інших рішень цього Суду
5. Виявляти пов'язані або схожі справи (для їх об'єднання, узгодження позицій тощо), а також підстави для ініціювання відкриття зразкової справи
6. Виявляти у проекті судового рішення граматичні та логічні помилки
7. Надавати особі на етапі подачі процесуального документу інформацію про початок відліку процесуальних строків, зокрема, вручення/повідомлення, розміру судового збору, повноти поданих документів (відповідно до вимог процесуального закону) тощо
8. Здійснювати перевірку достовірності поданих доказів (допуск до офіційних реєстрів), повноважності представника тощо
9. Сигналізувати про можливу наявність «конфлікту інтересів» та, відповідно, підстав для самовідводу
10. Підтверджувати наявність у відзиві відповіді на всі доводи позову, апеляційної або касаційної скарги.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Ян. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді?
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk.pdf
2. Берназюк Ян. Штучний інтелект (artificial intelligence) сьогоднішній погляд на перспективи майбутнього
[https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk%20\(1\).pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/artificial_intelligence_bernaziuk%20(1).pdf)
3. Берназюк Ян. Сучасні можливості штучного інтелекту (artificial intelligence) процесуальна економія чи загроза незалежності судді?
<https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-apativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-apativ-sudiv-2021-rik/20-23-travnja-2024-r-programa-pidgotovki-ta-pidvishennja-rivnja-kvalifikatsii-za-standartizovanou-programou-pomichnikiv-suddiv-mistsevih-ta-apelyatsiynih-gospodarskih-sudiv>
4. Берназюк Ян. Інтеграція штучного інтелекту (artificial intelligence) в систему правосуддя: поспішай повільно
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_festina_lente_bernaziuk.pdf
5. Берназюк Ян. Правосуддя та штучний інтелект: перші правила
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_first_rules_bernaziuk.pdf
6. Берназюк Ян. Штучний інтелект та питання етики під час здійснення правосуддя
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_ethics_bernaziuk.pdf
7. Берназюк Ян. Інструменти штучного інтелекту та неприпустимість зловживання процесуальними правами
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_abuse_of_procedural_rights.pdf
8. Берназюк Ян. Нові принципи здійснення правосуддя
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/101-%20new_principles_court_bernaziuk.pdf
9. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та принцип правової визначеності
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_principal_of_legal_certainly_bernaziuk.pdf
10. Берназюк Ян. Штучний інтелект: застосувати недозволено ігнорувати
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_AI_prohibition_or_permission_bernaziuk.pdf
11. Берназюк Ян. Сучасні можливості штучного інтелекту та питання приватності https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/104_AI_privacy_bernaziuk.pdf
12. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту в правосудді: міжнародні стандарти регулювання
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/105_AI_internation_standarts_bernaziuk.pdf
13. Берназюк Ян. Практичні аспекти використання технології штучного інтелекту в юридичній сфері
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/108_AI_practice_bernaziuk.pdf
14. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та life hacks для юристів https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/109_%20AI_life_hacks_bernaziuk.pdf
15. Берназюк Ян. Штучний інтелект та правосуддя: механізми забезпечення прозорості та підзвітності
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/115_AI_transparency_accountability_bernaziuk.pdf
16. Берназюк Ян. Штучний інтелект та право на приватність: баланс між інноваціями та захистом персональних даних
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/119_AI_personal_data_protection_bernaziuk.pdf
17. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні (лекційний матеріал)
18. Берназюк Ян. Діджиталізація судочинства: межі допустимого використання ШІ
19. Берназюк Ян. Штучний інтелект у правосудді: міжнародний досвід та виклики
20. Берназюк Ян. Вплив технологій штучного інтелекту на правозастосування, наукову та викладацьку діяльність
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/123.%20AI_legal_practice_academic_teaching_activities_bernaziuk.pdf

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

21. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
22. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-kroktiv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
23. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту: майбутні перспективи та ризики для судової гілки влади <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
24. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
25. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf

Верховний
Суд

Дякую за увагу!